

СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ “СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ”
ГЕОЛОГО-ГЕОГРАФСКИ ФАКУЛТЕТ
КАТЕДРА “КЛИМАТОЛОГИЯ, ХИДРОЛОГИЯ И
ГЕОМОРФОЛОГИЯ

София

тел.02/9308513;

факс:446487

Бул. Цар Освободител 15

E-mail: rosica@gea.uni-sofia.bg

КОНСПЕКТ

за конкурсен изпит по специалност за ОНС „Доктор” **01.08.03**

Геоморфология и палеогеография

Материалът, включен в конспекта за докторантския конкурс изпит по Геоморфология и палеогеография е застъпен в три от основните университетски курсове - Обща геоморфология, Геоморфология на България и Кватернерна палеогеография. В представения вид, материалът е с леко повишена трудност за завършилите магистърска степен по направление Науки за Земята. Това е направено с оглед по-добрата селекция на кандидатите от една страна, както и за повишаване на тяхното образователно ниво при процеса на тяхната подготовка за конкурса.

Още в началото искаме да уверим кандидатите, че нямаме фаворити между тях, нито сме селектирали и подредили въпросите по отношение на тяхното значение в едно или друго направление. На писменния изпит ще участват всички въпроси, включени в конспекта.

Желаем на всички кандидати успешно представяне!

1. Строеж и динамика на земната кора и литосферата във връзка с формирането и развитието на най-едрите морфотектонски елементи на Земята.

Видове земна кора. Плейтектонски модел за устройството на литосферата. Взаимодействие между литосферните плочи и свързаните с това процеси на спрединг, субдукция, обдукция, колизия и свързаните с тях трансформни разломи, островни дъги, дълбокоморски жлебове и нагънати планински системи. Глобална геодинамика и формиране на главните линии на релефа на Земята.

2. Хипергенно преобразуване на най-горната част (епидермата) на литосферата.

Понятие за хипергенез и литогенез. Изветряне на скалите. Елувий – основни характеристики. Видове елувий, почвообразуване. Изветрителна кора. Географско разпространение на видовете елувий и изветрителните кори.

3. Денудация на земната повърхнина и свързаната с нея морфолитогенеза.

Същност и видове денудация. Склонова денудация. Ортогравитационни, аквално-гравитационни и гравитационно-аквални процеси и наслаги.

4. Ерозионни процеси и флувиална морфолитогенеза.

Физическа същност на ерозията. Закони на речната ерозия. Ембрионални ерозионни морфосистеми – бразди, ровини, оврази, ерозионни валози. Елементарни ерозионни морфосистеми. Геометрия и морфометрия на хидрографската мрежа. Динамика на водосборите.

5. Морфология, морфогенеза и литодинамика на речните (флувиални) системи.

Елементи на речните долини. Видове речни долини. Меандри. Проломи. Топография на долинните дъна. Динамика и развитие на долинните дъна. Речни тераси и терасообразуване. Хидродинамични, климатични и циклични тераси. Речни долини в различни геоложки структури. Флувиална седиментация - инстративна, перстративна, констративна.

6. Карстово-суфозионна морфолитогенеза и карстов геоморфоложки комплекс.

Физическа и химическа обусловеност на карстификацията. Хидрогеоложка обусловеност на карстовите процеси. Повърхностни

карстови форми на релефа. Дълбочинни карстови системи. Пещерни системи. Карстова литогенеза-натечни образувания от синтър и травертин. Геоморфоложка еволюция на карстовите геосистеми. Остатъчни карстови образувания-полета, провали, скални мостове, хуми. Карстовите комплекси в различни климатични пояси.

7. Екзарация, глациална морфолитогенеза и еволюция на ледниковия релеф в планинските територии.

Основни физически свойства на природния лед, екзарация и аблация. Условия за образуване и подхранване на ледниците. Видове ледници. Форми, образувани от планинските ледници. Глациална морфолитогенеза и еволюция на ледниковия релеф в планинските територии.

8. Глациална морфолитогенеза и еволюция на континенталния ледников релеф.

Ледникови и междуледникови епохи през кватернера. Основни хипотези за ледниковите епохи. Образуване, морфология и движение на ледниковите щитове. Основни форми на релефа, свързани с екзарацията и акумулацията на континенталните ледници.

9. Ледникови епохи в древната геологическа история на Земята. Заледяване на Антарктида.

Докамбрийски ледникови епохи. Ледникови епохи през ранния фанерозой. Великото гондванско заледяване. Заледяването на Антарктида.

10. Прибрежно-морски процеси и брегови геоморфоложки комплекс.

Физически основи на абразията, вълни и морски течения. Бряг, брегова линия, брегова зона, крайбрежие. Морфология и морфодинамика на бреговата зона. Форми, образувани при деструктивен бряг. Морфодинамика и прибрежна седиментация. Морски акумулационни форми на релефа. Еволюция на морските брегове.

11. Черноморският басейн и неговата еволюция през неогена и кватернера.

Понтийският басейн като част от Паратетиса. Кимерийският басейн (очертания и физико-химически параметри). Куялницки, Гурийски и Чаудински басейни - палеогеографски данни. Евксино-узунларски и Карангатски етап в геоисторическото развитие на Черно море. Неоевксински басейн. Холоценски етап в развитието на

Черноморското крайбрежие и шелфа. (Бугазка, Витяска, Каламитска, Джеметинска, Фанагорийска, Нимфейска, Керсунска и Лазска евстатични фази).

12. Високопланинският пояс в България през кватернера.

Кватернерно заледряване на високите планини Рила, Пирин, Стара планина. Типове планински ледници в България и форми, образувани от тях. Палеоглациални проблеми на Витоша и данни за заледряване на други планини. Глациални и флувиоглациални наслаги. Периглациални процеси, форми и наслаги.

13. Карстов геоморфоложки комплекс и пещерни системи в България.

Елементи на карстовия комплекс. Повърхностен карст и специфични форми на релефа. Спелеологически райони и свързаните с тях пещери и пещерни системи. История и съвременно състояние на изследването, картирането и документацията на пещерите в България.

14. Палеоантропологични и праисторически култури и хронология.

Праисторическа и геоисторическа хронология. Еолитни култури. Шелски и ашелски култури. Мустерски култури. Горнопалеолитни култури. Мезолит и неолит. Халколит и метални култури. Праисторически култури на територията на България.

15. Приложен характер на геоморфоложките и кватернерните изследвания.

Изследвания, свързани с търсенето и прогнозирането на минерални ресурси. Изследвания и картиране, свързани с различните видове строителство. Изследвания, свързани със земеделието и земеползването. Изследвания, свързани с урбанистиката и регионалното планиране.

16. Геоморфоложко райониране на българската територия.

Досегашни геоморфоложки подялби и районираня на територията на България и Балканския полуостров – Й. Цвийч, Д. Яранов, Ж. Гълъбов, И. Иванов, К. Мишев и Ив. Вапцаров, Д. Канев. Съвременна геоморфоложка подялба на страната.

ЛИТЕРАТУРА

Асеев, А. А. - Древные материковые оледенения Европы. М. Наука, 1974.

Балтаков, Г. – Съвременни морфодинамични процеси в малките водосбори на среднопланинския пояс. Год. СУ, ГГФ, т. 72, кн. 2, 1978, 25-39.

Балтаков, Г. – Морфодинамична класификация на елементарните долиненни системи във връзка с противоерозионното им укрепване. Изв. БГД, кн. 22 (32), 1984, 19-26.

Балтаков, Г. – Морфодинамична класификация на ембрионалните ерозионни морфосистеми. Год. СУ, т. 80, кн. 2, 1986, 20-28.

Балтаков, Г. – Кватернерна геоморфология и палеогеография. С., Унив. Изд., 1988.

Балтаков, Г., Р. Кендерова. Кватернерна палеогеография. Варна. “Малео-63”, 2003.

Балтаков, Г. Основни черти на палеогеографската адаптация при скулптурната морфогенеза на съвременния геоморфологичен комплекс в България. //В: ГСУ, ГГФ, т. 93, кн. 2, Геогр., 2000,

Балтаков, Г. Плейстоцеска и холоценска еволюция на морския бряг и бреговата зона в източната част на Балканския полуостров. //В: ГСУ, ГГФ, т. 96, кн. 2, Геогр., 2003, 67-84 стр.

Боуен, Д. – Четвертична геология. Стратиграфическа основа междудисциплинарных исследований (Пер. англ.). М., Мир, 1981.

География на България, т.1. Физическа география, под ред. на Ж. Гълъбов, С., 1966, 1982;

География на България,; под ред. на Йорданова, Дончев; С; 1997, 2002;

Канев, Д. – Кватернерна геология. С., СУ, 1971.

Канев, Д. – Обща геоморфология. С., Наука и изкуство, 1984.

Канев, Д. – Геоморфология на България. С., СУ, 1989.

Леонтьев, О.К., Г.И. Рыгачов – Общая геоморфология. М., ”Высшая школа”, 1988.

Методически изисквания за провеждане на геоложко картиране в мащаб 1:25 000, геоморфоложко картиране в мащаб 1:50 000 и съпътстващото ги търсене на полезни изкопаеми. Под ред. на Бояджиев, Чемберски, 1995; С;

Попов, Вл. – Пътешествие под земята. С., БАН, 1974.

Рослий, И. М. – Палеогеография антропогена. Киев, Вища школа, 1982.

Серебряный, Л. Р.- Динамика последнего оледенения и глациоизостазия в позднечетвертичное время. М., Наука, 1978.

Стоилов, К. Льосовата формация в България. С., БАН, 1948.

Флинт, Р. Ледники и палеогеография плейстоцена. М., Иностранная литература, 1963

Христов, Р. Геоморфология и кватернерна геология. С., Техника, 1977.

Щукин, И. С. Общая геоморфология, т. 1-3, М., 1960, 1964, 1974.

Яранов, Д. Границата плиоцен-плейстоцен и стратиграфия на кватернера в България. // В: Списание Българска Геологическа Д-во., 1962, кн.2.

Baltakov, G., E. Cherkezova. Lateglacial palaeoenvironment and some geographic phenomena in the southern part of Rila mountain (Rodope massif, Southern Bulgaria). // In: Geographica Rodopica, vol. 2, Thessaloniki, Thess. Univ. Press, 1990, 13-23 p.

Baltakov, G., I. Choleev, A. Psilovikos, E. Vavliakis. Latecenozoic evolution of the Mesta (Nestos) valley system. // В: ГСУ, ГГФ, т. 90, кн. 2, Геогр., 1998, 5-17 стр.

Encyclopedia Of Geomorphology, v.1, v.2; edited by Goudie, A., 2004;

Goudie, A. Environmental Changes. Oxford, 1979.

Nilson, T. The Pleistocene. Dordrecht, 1982.

Rice, R. J. Fundaments of Geomorfology. London, 1960.

Sporks, B. W. Geomorfology. London, 1960.

Nilson, T. The Pleistocene. Dordrecht, 1982.

СЪСТАВИЛ:
(доц. д-р Росица Кендерова)